

YIL 1

1935

TÜRK TIB TARİHİ ARKİVİ

Archives d'Histoire de la Médecine Turque

Archiv für Geschichte der Türkischen Medizin

Dr. A. SÜHEYL ÜNVER , Dr. FERİDUN NAFİZ

İSTANBUL 1935

Yazı ve idare işleri için : Dr. Süheyl Ünver. İstanbul Üniversitesi Tıp Tarihi Enstitüsü.
Eczacı H. Mehmed ve Emin. Şark merkez ecza deposu, Sirkeci adreslerine müracaat.

Yılda 4 sayı çıkar. Yıllık abonesi 1 lira. Tanesi 25 kuruş

"Kader"

Anadoluda Eti tababeti hakkında

Dr. A. Süheyl Ünver

Anadolunun eski Türk sakinlerinden Etiler medeni bir millettir. Bunun hakkında Merhum Dr. Reşid Galibin arkadaşlarıyla beraber, Hikmet Turhan Dağlı oğlunun ve sair müelliflerin mühim ve istifadeli makalelerine musadif oldum. Ayrıca bu millet hakkında bizde ve Avrupada çok esaslı tetkikler neşredilmiştir.

Zincirli'de bulunan gök ilâhı Teşup
Berlin müzesindedir

Tababetlerine ait diğer Mezopotamya kıtasında olduğu gibi vesikalar pek çok değildir. Tetkik ettiğim eserlerde tababetlerine ait bir fasıl görmedim. Yalnız dini cihetleri tetkik olundukça şu şekilde bazı tafsilata tesadüf ediliyor. Tababeti alakadar edebilecekleri burada ayırıyorum.

Hititler Sumerlerden bir çok cihetlerden müstefit olmuşlardır. İlâhları ekseri mukaddes hayvanlar üzerinde görülür. İlâheler tabiatı temsil ederler. Dini ayınlar ilkbahardadır. Zira bu mevsimde gök ve yer kuvvetleri birbirile birleşerek, bundan bahar doğar. Teşup gök ilâhı ve erkektir. Namına mabetleri vardır. Eski Türklerde güneş kadın, ay erkektir, Çocuklarımız halâ ay dede derler.

İlâhlardan biri de neşvünüma ilâhıdır. Bu büyük

adaleli (Konya Ereylisinde bulunmuş), kuvvetli bir adamdır. Bir elinde mabut sembolü olan bir asa, diğer elinde bir bilezikle bir başak var, belinden üzüm salkımları sarkar.

İtikatları kısmen Sumerlere benzer, ilâhlar pek çoktur.
Hitit Asurlar arasında garplı demektir. Etiler Anadolu'ya Hata
derler.

Yazıları henüz okunamamıştır. Okunursa çok şey bulunacaktır.
İlâhe Sandu topuzunu sağ koluna asmış büyük mızrağı ile dağ

Konya Ereğlisinde İvrizde bulunan Etilerin neşvünema ilâhı

üstünde oturan kocaman yılanı dürtmeğe başlamış. Bu yılanı
öldürmekle Eti ülkelerinin koruyucusu olmuştur. Bütün bu ilâhların
tababetle de alâkaları olması muhtemeldir.

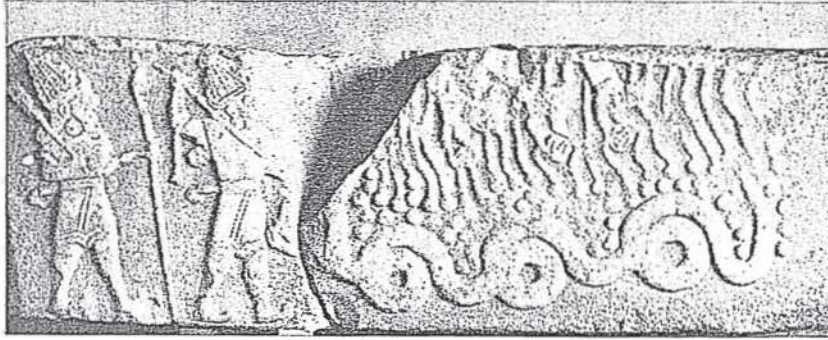
Hititler milattan 1200 sene evvel gayet güzel bira yapmasını
biliyorlar. Bunları saklamak için küpleri vardır.

Dini merasimde evvelâ temizlenme merasimi var. Eller yıkanır,

buhur yakılır. dizlere havlu konur. Nezir sofraya da beyaz bir bezle örtülüdür.

Sihir ve kehanet : Hititler kuşların uçmasından ve mağdurların kara ciğerinden tefeül ederler. Boğazköyde de mahrutiyüşşekil yazılarla kilden koyun kara ciğerleri bulunmuştur. Üzerinde tefeüle yarar ve kara ciğer aksamında ne gibi gayrı tabiiyetler olduğunu bildirir alâmetler var.

Doğum bir nevi iskemle üzerinde oluyor. Doğum sandalyelerine benzer. Doğum esnasında bu sandalye kadını yaralarsa ve vaziyetini bozarsa başka birisile değiştirilmesi mülâhaza olunuyor. Kadın dini akidelere göre temiz değildir. Papanikri bize temizlenmelerinin usulünü söyler.

İstanbul müzesinde mevcut İlluyankaş denilen yılan ve onu öldüren ilâhe

Büyük yılan efsanesi mühimdir. Bu esatiri hikâyeye bir taşta mahkûktür. Büyük ilâh büyük yılanı karşı harb ediyor. İlâh buna galebe çalmak istiyor. İlâh İnara bir bayram hazırlıyarak fıçılar dolusu muhtelif içkiler hazırlanıyor. Süsleniyor. İlluyankaş deliğinden çıkararak yemek ve içmeğe davet ediyor. Yılan çocuklarıyla geliyor. Yiyiyor ve içiyorlar, fıçıları bitiriyorlar. Susuzlukları gidiyor, deliklerine giremiyorlar. Bundan istifade olunarak yılan bir iple bağlanıyor, büyük ilâhe ve diğer ilâhlar onu mahvediyorlar. Etilerde kuvvetli insan tipleri pek çoktur. Buna benzer efsanevi hikâyeler az değildir. Diğer mühim bir efsanede haberci arının kullanılması mühimdir. Bu hayvan ilk baharda faaliyete geçiyor. Uyuyan ve hikayenin kahramanı olan ilâhi uyandırmak için onun iğnesinden istifade edilmiştir.

Etiler gibi eski milletlerin tababetleri hırafeler ve sihirlerle karışıktır. Dinde tesiri olan ilâhlar insanlara da müessirdir. Bunların bir kısmı fenalıklara ve hastalıklara ve bir kısmı da bu afetleri kurtarmaya saidir. Bu iptidai din telâkkileri zamanında muhakkak ki diğer eski milletler gibi sihir ve hırafeler ve dualar tedavilerde büyük rol oynadıkları gibi halkın kullandığı bir çok nebatî ve menşei hayvanî ilâçların da olması pek tabiidir.

Hititlerin yazıları henüz okunamadığından mevcut tabletlerde tıbbî cihazlara temas eder noktaların olup olmadığı kestirilememektedir. Hititlerin muasır milletlerde olduğu gibi bir halk tababeti olması ihtimali fazladır. Nitekim kara ciğer falının Hititlerde mevcut olduğunu görüyoruz. Bu Sumerlerde de vardır. Belki oradan Anadoluya gelmiştir. Bu teşhis ve inzar tayini usulünün hâlâ Anadoluda halk arasında yaşamakta olması şayanı dikkattir. Tarihi menşeleri aranacak olursa, Anadolunun en eski Türk sekenesinden olan Etilerden bu günkü torunlarına miras kalma pek çok hatıralar vardır. Ve hâlâ aramızda yaşamaktadır. Meselâ Anadoluda ve hatta İstanbulda ay dede tabirini herkes tanır ki bunun kökü en eski asırlara kadar uzanmaktadır. Halen bu hususta bilgilerimiz noksan olmakla beraber Etilerden birçok hatıra ve bilgiler bizde de bu gün vardır.

İslâm tıbbında Farmakoloji ve saydilani nebatlar

Dr. Med. M. F. Nafiz

İslam tıbbının göze çarpan mühim varlıklarından diyetetik ve tedavi sahaları hakikaten başlı başına yaratıcı mabsûllerle doludur. İşte ben burada onu anlatmak ve Malagalı meşhur İbni Baytarın büyük edviye müfredatı kitabından söz açmak istiyorum.

Bu varlıkları anlamayı kolaylaştırır düşüncesile bir girişme, ve İspanya Arablarındaki edviye ve saydilani otlar üstünde çalışanların kısaca yaşayış ve kitaplarını yazdıktan sonra İbni Baytardan genişçe söz açmak ve Adasoğanı üstüne olan değerli sözlerini aynen Arabcasından Türkçeye çevirmek istiyorum.